

# QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG VỀ PHÁT TRIỂN KINH TẾ HỘ GIA ĐÌNH Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

**ThS. VÕ PHƯƠNG KHANH**

Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh

*Kinh tế hộ gia đình (phi nông nghiệp) hay còn gọi là các hộ kinh doanh cá thể là một trong những chủ thể của thành phần kinh tế tư nhân. Kinh tế hộ gia đình nói chung, kinh tế hộ gia đình kinh doanh nói riêng luôn được Đảng, Nhà nước chú trọng ưu tiên trong mọi quyết sách.*

## Quan điểm của Đảng về phát triển kinh tế hộ gia đình

Trước công cuộc đổi mới, hộ kinh doanh được gọi bằng các tên khác nhau như: tổ chức tiểu sản xuất hàng hóa; hộ kinh doanh cá thể, tiểu chủ; hộ tiểu thủ công nghiệp... Các tên gọi này cũng thay đổi theo từng thời kỳ.

Tại Đại hội VI năm 1986 - Đảng đã thẳng thắn nhìn nhận những sai lầm, khuyết điểm trong nhận thức và thực tiễn quá trình xây dựng, phát triển kinh tế, đặc biệt là đối với kinh tế tư nhân trong đó có kinh tế hộ gia đình. Đảng cũng nhấn mạnh: “Kinh tế gia đình có vị trí quan trọng và có khả năng dồi dào, cần được khuyến khích và giúp đỡ phát triển trong mối quan hệ hỗ trợ và gắn bó với kinh tế quốc doanh và kinh tế tập thể. Trên nguyên tắc bảo đảm trách nhiệm và nghĩa vụ đối với Nhà

nước và tập thể, gia đình công nhân, viên chức, gia đình xã viên có thể mở rộng sản xuất bằng lao động của gia đình mình, kinh doanh trong các ngành nghề theo đúng pháp luật và chính sách”<sup>1</sup>

Nghị quyết 16 của Bộ Chính trị khóa VI (ngày 15-7-1988) và Nghị quyết Hội nghị Trung ương 6 khóa VI tiếp tục khẳng định đường lối đổi mới, nhất quán thực hiện chính sách kinh tế nhiều thành phần, khẳng định kinh tế tư nhân được phát triển không hạn chế địa bàn, quy mô, trong các ngành nghề mà pháp luật không cấm. Nghị quyết 10 của Bộ Chính trị (khóa VI) xác định: hộ nông dân là đơn vị kinh tế tự chủ, từ đó đổi mới cơ bản cách thức quản lý hợp tác xã nông nghiệp, tạo động lực cho kinh tế tư nhân trong nông nghiệp hồi phục và phát triển năng động, bước đầu chuyển sang sản xuất hàng

hóa. Đó là bước khởi đầu quan trọng đối với kinh tế tư nhân nước ta, mở đường cho những bước đột phá mạnh hơn sau này.

Trong “Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội”, quan điểm của Đảng về thành phần kinh tế này là: “Kinh tế cá thể còn có phạm vi tương đối lớn, từng bước đi vào con đường làm ăn hợp tác... Tư bản tư nhân được kinh doanh trong những ngành có lợi cho quốc kế dân sinh do luật pháp quy định... Kinh tế gia đình được khuyến khích phát triển mạnh, nhưng không phải là một thành phần kinh tế độc lập”<sup>2</sup>. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VIII, kinh tế tư nhân được Đảng xác định là cần “tạo điều kiện kinh tế và pháp lý thuận lợi để các nhà kinh doanh tư nhân yên tâm đầu tư làm ăn lâu dài”, với điểm nhấn mạnh là: “Kinh tế





cá thể, tiểu chủ có vị trí quan trọng, lâu dài”<sup>3</sup>.

Sau 15 năm tiến hành công cuộc đổi mới đất nước, kinh tế tư nhân hoạt động dưới hình thức hộ kinh doanh cá thể và các loại hình doanh nghiệp tư nhân đã chứng tỏ được sự năng động, tính hiệu quả đối với nền kinh tế quốc dân, đóng góp vào quá trình phát triển nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần, góp phần thúc đẩy nền kinh tế phát triển. Kinh tế hộ gia đình đã phát triển rộng khắp trong cả nước và trong mọi lĩnh vực, từ sản xuất công nghiệp, nông nghiệp đến kinh doanh, dịch vụ. Ảnh hưởng của kinh tế hộ gia đình cũng ngày càng lớn, có thể khẳng định, là đã có những đóng góp hết sức quan trọng vào quá trình phát triển kinh tế nói riêng và kinh tế - xã hội đất nước nói chung, góp phần đưa nước ta ra khỏi cuộc khủng hoảng kinh tế - xã hội thời kỳ đó. Bên cạnh đó, cùng với các thành phần kinh tế khác, kinh tế hộ gia đình đã góp phần thúc đẩy mạnh mẽ chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Đồng thời, tạo việc làm cho khá nhiều công nhân, lao động và doanh nhân, thúc đẩy phong cách làm việc hiệu quả, năng động, phát huy năng lực, tính sáng tạo của người lao động. Tại Đại hội X, Đảng có những khẳng định mới về kinh tế tư nhân trong đó có kinh tế hộ gia đình: là bộ phận cấu thành không thể thiếu, có vị

trí quan trọng đặc biệt và ý nghĩa chiến lược trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, đồng thời, khuyến khích thành phần kinh tế này phát triển mạnh mẽ hơn nữa trong những năm tiếp theo của công cuộc đổi mới đất nước.

Đại hội lần thứ XIII của Đảng khẳng định, phát triển mạnh mẽ khu vực kinh tế tư nhân cả về số lượng, chất lượng, hiệu quả “thực sự trở thành một động lực quan trọng trong phát triển kinh tế”<sup>4</sup>. Đây là chủ trương lớn, nhất quán của Đảng vừa thúc đẩy kinh tế tư nhân tiếp tục phát triển; vừa phát huy vai trò của thành phần kinh tế này trong phát triển kinh tế - xã hội, củng cố an ninh quốc phòng trong tình hình mới. Từ đó, tạo cơ sở cho việc huy động tối đa các nguồn lực để phát triển kinh tế - xã hội, củng cố quốc phòng, bảo vệ Tổ quốc. Bởi kinh tế tư nhân bản chất là thành phần kinh tế mà toàn dân có thể tham gia; luôn năng động, sáng tạo trong cơ chế thị trường và mang sẵn tố chất “cần cù và linh hoạt” của người Việt Nam.

Sự tồn tại bền bỉ của kinh tế hộ cá thể, tiểu chủ trong suốt thời bao cấp cũng là một minh chứng cho “năng lực nội sinh” bền bỉ của kinh tế tư nhân. Với cơ hội mới được tạo ra từ Đại hội XIII, chắc chắn kinh tế hộ gia đình ở nước ta sẽ vươn tới những thành công mới, ngày càng có đóng góp nhiều hơn vào sự phát triển kinh tế - xã hội, củng cố quốc

phòng của đất nước.

### **Định hướng phát triển kinh tế hộ gia đình ở Việt Nam hiện nay**

*Tạo điều kiện thuận lợi để kinh tế hộ gia đình phát triển ở tất cả các ngành và lĩnh vực mà pháp luật không cấm*

Thời gian tới, toàn hệ thống chính trị phải tiếp tục nỗ lực phấn đấu phát huy những kết quả, thành tựu đạt được, khắc phục những hạn chế, yếu kém còn tồn tại, triển khai thực hiện thật tốt các chủ trương, chính sách mới được khẳng định, kế thừa hoặc bổ sung, phát triển tại Đại hội lần thứ XIII của Đảng. Trước hết, cần tiếp tục đổi mới tư duy, nâng cao nhận thức về phát triển kinh tế hộ gia đình, coi đây là yêu cầu tất yếu, khách quan trong quá trình phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Chăm lo phát triển kinh tế hộ gia đình phát triển nhanh, lành mạnh và đúng đắn hơn, thực sự trở thành một động lực quan trọng để giải phóng sức sản xuất, phát triển kinh tế - xã hội; cùng với kinh tế nhà nước, kinh tế tập thể làm nòng cốt để bảo đảm xây dựng thành công nền kinh tế độc lập, tự chủ và hội nhập quốc tế. Tạo điều kiện thuận lợi để kinh tế hộ gia đình phát triển ở tất cả các ngành và lĩnh vực mà pháp luật không cấm. Thúc đẩy phát triển mọi hình thức liên kết sản xuất, kinh doanh, cung cấp hàng hoá, dịch vụ theo mạng sản xuất, chuỗi giá trị thị trường giữa kinh tế hộ gia đình với kinh tế nhà nước, kinh tế tập



thể và các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài nhằm tiếp nhận, chuyển giao, tạo sự lan tỏa rộng rãi về công nghệ tiên tiến và quản trị hiện đại.

Phát huy và nâng cao hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp nhỏ và vừa, các doanh nghiệp đổi mới sáng tạo và phong trào khởi nghiệp. Tạo thuận lợi để các hộ và cá nhân tự nguyện liên kết hình thành doanh nghiệp hoặc các hình thức tổ chức hợp tác khác.

*Chăm lo bồi dưỡng, giáo dục, nâng cao nhận thức chính trị, tinh thần tự lực, tự cường, lòng yêu nước, tự hào, tự tôn dân tộc, gắn bó với lợi ích của đất nước và sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội của các chủ doanh nghiệp*

Chăm lo bồi dưỡng, giáo dục, nâng cao nhận thức chính trị, tinh thần tự lực, tự cường, lòng yêu nước, niềm tự hào, tự tôn dân tộc, gắn bó với lợi ích của đất nước và sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội của các chủ doanh nghiệp; phát triển đội ngũ doanh nhân Việt Nam ngày càng lớn mạnh, có ý thức chấp hành luật pháp, trách nhiệm với xã hội và kỹ năng quản lý, quản trị cao; chú trọng xây dựng, nâng cao văn hoá doanh nghiệp và đạo đức doanh nhân.

Về phía Nhà nước và đội ngũ cán bộ, công chức, cần có sự đột phá trong tư duy và hành động, kiên trì đổi mới, hoàn thiện và tổ chức thực hiện thật tốt luật pháp, cơ chế, chính sách phù hợp với quy luật thị trường và thông lệ, chuẩn mực quốc tế; xoá bỏ

mọi định kiến, rào cản; cải cách mạnh các thủ tục hành chính rườm rà, tạo điều kiện thuận lợi cho kinh tế hộ gia đình phát triển. Phát huy mặt tích cực có lợi cho đất nước, doanh nghiệp, doanh nhân và người lao động, đồng thời tăng cường kiểm tra, thanh tra, giám sát, kiểm soát, thực hiện công khai, minh bạch; ngăn chặn, hạn chế mặt tiêu cực, đặc biệt là phòng chống mọi biểu hiện của “chủ nghĩa tư bản thân hữu”, quan hệ “lợi ích nhóm”, “thao túng chính sách”, cạnh tranh không lành mạnh để trục lợi bất chính. Thường xuyên chăm lo tạo lập môi trường đầu tư, kinh doanh thuận lợi cho phát triển kinh tế hộ gia đình; hỗ trợ đổi mới, sáng tạo, hiện đại hoá công nghệ và phát triển nguồn nhân lực...

*Khuyến khích hộ kinh doanh chuyển đổi thành doanh nghiệp*

Tiến trình hội nhập kinh tế quốc tế của Việt Nam đã tạo ra những cơ hội cho các doanh nghiệp hơn hộ kinh doanh, như giúp mở rộng thị trường xuất khẩu, tiếp nhận vốn và công nghệ thông qua đầu tư trực tiếp, nhờ đó tạo ra nhiều công ăn việc làm và bảo đảm tăng trưởng kinh tế, học tập được công nghệ quản lý mới.

Lợi ích đối với hộ kinh doanh khi thực hiện chuyển đổi thành doanh nghiệp là khá rõ ràng. Về pháp lý, hộ kinh doanh không có tư cách pháp nhân, nhưng doanh nghiệp có tư cách pháp nhân, có con dấu riêng, tạo niềm tin

cho khách hàng khi giao dịch. Doanh nghiệp được pháp luật điều chỉnh các quan hệ bên trong, pháp luật bảo vệ nhà đầu tư thiểu số trong doanh nghiệp. Trong khi hộ kinh doanh phải chịu trách nhiệm vô hạn bằng toàn bộ tài sản của mình, doanh nghiệp chỉ chịu trách nhiệm hữu hạn trong phạm vi vốn điều lệ của công ty, hạn chế rủi ro của mô hình hộ kinh doanh. Trường hợp doanh nghiệp kinh doanh thua lỗ thì được phép phá sản theo Luật Phá sản.

Về phạm vi hoạt động, hộ kinh doanh chỉ được phép kinh doanh trong một địa bàn nhất định, không thể thành lập các đơn vị trực thuộc trong và ngoài nước, khi chuyển đổi sang mô hình doanh nghiệp, hạn chế này sẽ bị xoá bỏ. Về tài chính, hộ kinh doanh không thể đứng tên để vay vốn ngân hàng, chuyển đổi thành doanh nghiệp sẽ có nhiều thuận lợi hơn trong tiếp cận mặt bằng kinh doanh, kênh phân phối bán lẻ hiện đại, kênh huy động vốn (như ngân hàng, chứng khoán). Doanh nghiệp được tự do đặt in hóa đơn, sử dụng hóa đơn khấu trừ và chỉ phải nộp thuế theo đúng doanh thu thực tế bán hàng hóa, dịch vụ. Khi hoạt động kinh doanh hiệu quả mang lại lợi nhuận cao thì cũng chỉ nộp thuế theo đúng mức độ lợi nhuận kiếm được, nếu kinh doanh thua lỗ thì không phải nộp thuế thu nhập và được bù trừ số lỗ đó với lợi nhuận của năm tiếp theo, trong khi hộ kinh doanh phải nộp thuế khoán



ổn định, nếu có xuất hóa đơn bán hàng thì phải nộp thêm tiền thuế của doanh thu xuất trên hóa đơn; và nếu hộ kinh doanh thua lỗ, vẫn phải nộp mức thuế khoán đã ấn định. Doanh nghiệp được hưởng những chính sách ưu đãi thuế và các chính sách ưu đãi, hỗ trợ khác theo chủ trương khuyến khích chuyển đổi của Nhà nước, được hoàn thuế giá trị gia tăng đối với hàng hóa, dịch vụ xuất khẩu, các dự án đầu tư.

Ngoài ra, khi chuyển đổi sang mô hình doanh nghiệp, hộ kinh doanh có thể nghiên cứu áp dụng các mô hình quản trị, quản lý phù hợp trong các lĩnh vực nhân sự, tiếp thị, thu chi tài chính, kế toán, đầu tư,... phù hợp với từng mục tiêu và giai đoạn phát triển của doanh nghiệp, tạo nền tảng thuận lợi cho việc mở rộng hoạt động kinh doanh về sau. Doanh nghiệp dễ dàng tiếp cận được các tiến bộ khoa học kỹ thuật, chuyển giao công nghệ tiên tiến. Có thể áp dụng mô hình quản trị ứng dụng công nghệ thông tin tiên tiến

Hàng loạt cơ chế, chính sách hỗ trợ, tạo điều kiện thuận lợi cho các hộ kinh doanh cá thể hoạt động, thúc đẩy họ chuyển đổi thành doanh nghiệp đã được ban hành. Bên cạnh các cơ chế chính sách tạo thuận lợi cho doanh nghiệp thành lập mới trên, tại Nghị định số 39/2018/NĐ-CP ngày 11/3/2018, quy định chi tiết một số điều của Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa, Chính phủ cũng đã đưa

ra nhiều chính sách hỗ trợ hộ kinh doanh khi chuyển đổi thành doanh nghiệp. Cụ thể, hộ kinh doanh đăng ký chuyển đổi thành doanh nghiệp được UBND cấp tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương giao đơn vị đầu mối tư vấn, hướng dẫn miễn phí.

Không chỉ vậy, các doanh nghiệp nhỏ và vừa chuyển đổi từ hộ kinh doanh cũng được miễn nhiều loại phí như: Đăng ký doanh nghiệp lần đầu; công bố nội dung đăng ký doanh nghiệp lần đầu tại Cổng thông tin đăng ký doanh nghiệp quốc gia; phí thẩm định và cấp phép kinh doanh lần đầu đối với ngành nghề kinh doanh có điều kiện và phí môn bài trong thời hạn 3 năm kể từ ngày được cấp Giấy chứng nhận đăng ký doanh nghiệp lần đầu.

Cũng theo Nghị định số 39/2018/NĐ-CP, ngân sách nhà nước sẽ hỗ trợ tối thiểu 50% chi phí của một khóa đào tạo về khởi sự kinh doanh, quản trị doanh nghiệp cho doanh nghiệp nhỏ và vừa. Nhà nước cũng có nhiều chính sách hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi nghiệp sáng tạo, như hỗ trợ tư vấn về sở hữu trí tuệ; khai thác và phát triển tài sản trí tuệ; hỗ trợ thực hiện các thủ tục về tiêu chuẩn, quy chuẩn kỹ thuật, đo lường, chất lượng; thử nghiệm, hoàn thiện sản phẩm mới, mô hình kinh doanh mới...

Tóm lại, hộ kinh doanh là một loại hình kinh doanh đặc biệt, có tính đặc thù của hệ thống tổ chức kinh doanh ở nước ta. Trong nền kinh tế thị

trường hiện nay, cùng với các loại hình kinh doanh khác, kinh tế hộ gia đình ngày càng đóng vai trò quan trọng trong công cuộc phát triển kinh tế-xã hội của đất nước. Chuyển đổi từ hộ kinh doanh thành doanh nghiệp sẽ nâng cao vị thế, điều kiện, thu nhập, an toàn, phúc lợi và hướng đến sự phát triển bền vững. Đồng thời, đảm bảo tính chính xác, công bằng trong thực hiện nghĩa vụ thuế giữa các loại hình kinh doanh và tận dụng được các ưu đãi, hỗ trợ từ cơ chế, chính sách của Nhà nước.

---

#### **TÀI LIỆU THAM KHẢO:**

1. Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VI, Nxb Chính trị quốc gia Sự Thật, Hà Nội, 1987
2. Đảng Cộng sản Việt Nam, Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 1991
3. Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc thời kỳ đổi mới (khóa VI, VII, VIII, IX, X), Phần I, Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2019
4. Đảng Cộng sản Việt Nam, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2006
5. Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, t.1, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, HN, 2021